

PÉCS

1—50.

Írta: Partényiné Zoltai Márta
Fényképezte: Z. Szántó András
Szaklektor: dr. Batizi László
Szerkesztette: Fehér Judit

Kiadja a
Magyar Diafilmgyártó Vállalat

1. A Dunántúl legdélebbi részén, a Mecsek hegység lankáin enyhe éghajlatáról, különleges növény- és állatvilágáról, természeti szépségeiről híres, gazdag műemlékeiről, mozgalmas kulturális életéről, néprajzi hagyományairól ismert Baranyában terül el az iparilag is egyre jelentősebb megyeszékhely: PÉCS. A történelem előtti idők elszórt leletei jelzik az ember megtelepedését ezen a környéken, s azóta építéssel-pusztulással eltelt századok, idegen uralmak okozta nyomorúság, járványok, tűzvészek pusztítása sem bírhatta a város lakóit földjük elhagyására. Az évszázadok viharai közt megmaradt emlékeket féltő gondossággal őrzik a város lakói, míg közben szőlőt telepítenek, falakat raknak, ásványkincseket bányásznak: formálva a jelent és a jövőt. Így, a múltat őrizve építgetik a ma, a holnap korszerű nagyvárosát.

2. A város természetföldrajzi meghatározója a Mecsek. A szigethegység északi lejtői lankásak, míg déli, meredek ívét néhány kiemelkedő hegycsúcs rajzolja meg: a 682 m magas Zengő, a Misina, a Tubes és a Jakab-hegy.

3. A Mecsek hegység egyik legidősebb felszíni képződménye a földtörténeti ókor végén, a permiben leülepedett homokkő. Ez a permis vörös homokkőként ismert kőzet lencseszerű zárványaiban a XX. század energia-kincsét, az uránt hordozza. Képzünkön az uránbánya bejárata.

4. A hegység déli lejtőjén a földtörténeti középkor elejéről származó iszappala málladéka, a „lapor” a Mecsek lejtőin felfelé kapaszkodó kertek zamatos bort adó szőlőtőkékének kitűnő talaja.

5. Az ország legjobb minőségű fekete kőszénét (6000 kcal/kg) a város keleti részén, Vasasnál, majd Komlón,

s a hegység északi lejtőjét követve Nagymányoknál bányásszák. (Vasas, bányauzem)

6. A Mecsek nemcsak ásványkincseivel, köveivel, dús lombú erdeivel, karsztvizeivel kedvez a lakosságnak, hanem kelet-nyugati irányú terjedésével a zord északi szeleknek is útját állja. A 170 ezer lakosú város a nap-sugaras déli lejtőn, szélárnyékban fekszik.

7. A város Sopianae néven a római tartomány, Pannonia, fontos központja volt: öt kereskedelmi- és hadi-út találkozási helye. Ebből az időből több ókeresztény emléket tártak fel a mai Dóm téren és környékén.

8. A székesegyházat I. István kezdte építtetni, és szinte minden század alakított, változtatott rajta valamit. Mai végleges alakját a múlt század közepén nyerte. (A XI. századi altemploma 5 keresztboltozott hajóra tagozódik.)

9. Az altemplom lejáratának domborművei a XII. században készültek, de a helyszínen a Zala György által készített másolatokat lehet látni: a törökök által megcsonkított eredetiek a Janus Pannonius Múzeum kőtárában vannak.

10. A templom belső kiképzésének díszítő elemei: az oltárok, a szobrok és a freskók évszázadok más és más művészeti törekvéseinek kifejezői. — A székesegyház főhajója.

11. A Christi- és a Jézus szíve-kápolna falfestményeit Lotz Károly, a Mária- és a Mór-kápolnáét Székely Bertalan festette. — Képünkön a Mária-kápolnabeli történelmi freskó, amelyet Székely Bertalan 1887—89 között készített.

12. A Dóm tér nyugati részén a középkori püspöki palotát a XVIII. században bővítették, és a korszaknak megfelelően barokk stílusban átformálták.

13. A külső Püspök-kertet megnyitották a nagyközönség számára. Sétányai az eredeti állapotába helyreállított barbákhhoz, a városfal egyetlen megmaradt körbástyájához vezetnek. Kinizsi Pál adta építéséhez az útmutatást, ezért Kinizsi-bástyaként is emlegetik.

14. A középkori városfalak a korabeli Bécsnél nagyobb területet zártak körül. Jómódú iparos- és kereskedőváros volt ekkor, gabonaőrő-, posztóverő-, tímárüzemekkel. E kor alkotásai az egykori módos iparosházak. — A Felsőmalom utca.

15. Három évszázad meghitt hangulata árad az utcákon, a faragott kapukkal, díszes ablakpárkányokkal, homlokzati címerekkel ékesített házak között. A város legrégebbi patikája a volt „Sipőcz Patika” a Geisler Eta utcában. Bútorzata 1897-ből való.

16. Jelentősen átalakult a város a 143 éves török uralom alatt. A törökök több dzsámit, mecsetet, minaretet, imaházat, fürdőt, kolostort építettek. A Jakováli Haszszán dzsámi hazánkban az egyetlen olyan templom, amely minarettel is rendelkezik.

17. A XVI. sz. második felében épült dzsámit a XVIII. század elején alakították át kápolnává. A Rákóczi u. 2-ben található. A dzsámi belsejét úgy rendezték be, mintha ma is működő imaház lenne.

18. Idrisz baba türbéje, a terméskőből épült sírkápolna, a szentéletű jós tiszteletére zarándokhellyé vált. Közelében kutat és rituális mosdómedencét találtak. Az

épületet később pestiskápolnának, sőt lőporostoronynak is használták.

19. A város központjában, a hajdani Piac téren, a mai Széchenyi téren finom vonalú épületek színes koszorújából emelkedik ki az ország legnagyobb méretű török-kori emléke, Gázi Kaszim pasa dzsámija. A katolikus templomként működő épület ablakai szamárhátívesek, kőrácsosak. Előtte áll Pátzay Pál alkotása, Hunyadi János lovasszobra.

20. A Széchenyi tér gondozott díszparkjában több szobor és dombormű emlékeztet a város történetére.

21. A teret dél felé lezáró Városi Tanács épülete megszűröl feltűnik jellegzetes kiképzésével, neobarokk stíluselemeivel, manzardtetőivel, de főképp tornyával.

22. A Széchenyi tér nevezetességei közé tartozik az Eozin-kút. Az egykori „Kádi Csorgója” közelében álló kút szecessziós csészéi a bécsi Kunsthistorisches Museumban őrzött nagyszentmiklósi ökörfejes aranyelet mintájára készültek.

23. A porcelángyár alapításának 100. évfordulója alkalmából a városnak ajándékozták a Gazder Antal tervezte díszkutat, amelyet 1968-ban helyeztek el a Jókai téren. A tér hangulatába beilleszkedő kút anyaga pirogránit, eozinbetétekkel.

24. A török uralom alatt s az azt követő időkben a tűzvészek, járványok tizedelte város csaknem elnéptelenedett. Újabbkori fejlődésében lakosságának áldozatkészsége volt az a lendítőerő, amely az építészeti stílusok gazdagságával felruházta. — A Kossuth Lajos utca.

25. A barokk stílusú Líceum-templomot a pálosok építették 1741—1780 között. A templomhoz kapcsolódó líceum, amely ma a Széchenyi gimnázium otthona, a XIX. sz. első felében színházként és mulatóként működött. A manzardtetős ház díszített kapuja az eredetinek csak másolata.

26. A klasszicista stílusú mai Egyetemi Könyvtárat 1830-ban építette Szepessy Ignác püspök megbízásából Piacsek József. Hazánk első nyilvános könyvtára, 300 ezer kötetnyi állományával Pécs kulturális életének számottevő tényezője. Több ősnymtatványt, XIII—XV. századi bibliát, imakönyvet őriz. — A Leonardo da Vinci utca.

27. Ott, ahol a belvárosi üzletekkel, eszpresszókkal tarkított Kossuth Lajos utca, a város főutcája, térré bővül, áll a szecessziós stílusú Pécsi Nemzeti Színház. Oldalhomlokzatát Vörösmarty Mihály, Kisfaludy Károly, főhomlokzatát Erkel Ferenc, Csiky Gergely, és Szigligeti Ede szobra díszíti. Jelenleg drámai-, operett-, opera- és balett-társulata van.

28. A színház épületét 1895-ben avatta fel Somogyi Károly társulata. A felszabadulás utáni operatársulathoz csatlakozott a Pécsi Balett néven azóta itthon és külföldön egyaránt ismertté vált együttes.

29. A város északi lankáira tartó, majd hirtelen meredekké és szűkké váló utcákban bőven akad látnivaló. Két utca torkolatánál Lux Ede bronzszobra és a Nendtvich Andor tervezte medence jelzi, hogy e helyen már 1324-ben is közkút állott.

30. A város egyik temploma, amely a török uralom előtt gótikus volt, majd dzsámi lett, s végül barokk stí-

lusban építették át, a madaraknak prédikáló Szent Ferenc nevét viseli. Szobra a templommal szemben, a Sallai utcában áll.

31. Pécs ipari fellendülését a XIX. század második fele hozta meg. Ekkor kezdte meg működését a sajátos színű eozinjáról messzeföldön ismert Zsolnay majolikagyár. Az egykori kis fazekasüzemet Zsolnay Vilmos fejlesztette nagyüzemmé.

32. Az európai kerámia- és porcelánművészetben ma is előkelő helyet képviselő gyár alkotóinak hitvallása: „Maiak csak akkor lehetünk, ha ismerjük és tiszteljük a gyökereket, a múltat, amiből a ma kisarjadt, ... miként a múlt sem szakíthatja el magától a friss hajtásokat, az utókort.” A gyár legszebb alkotásait a Janus Pannonius Múzeum Zsolnay-gyűjteményében őrzik a Káptalan utcában.

33. 1888-ban indult fejlődésnek az épületkerámiák gyártása. A kor nevesebb és tehetségesebb építészei ugyanis a majolikát díszítő elemként használták. A Posta épületéhez is a gyárból rendelték a pirogránit betéteket, a címert és a tetőcsempéket.

34. A Zsolnay-gyárral egyidőben kezdték meg működésüket a városnak és a környéknek munkásait foglalkoztató pezsgőgyár, a kesztyűgyár, az orgonagyár, a parkettagyár, a harangöntő műhely és a mai könnyűipari termelésben is jelentős szerepet játszó bőrgyár (képünkön).

35. A Zsolnay-múzeummal szemben nyílt meg az állandó Vasarely-kiállítás. A világhírű festőművész, Victor Vasarely (Vásárhelyi Győző) Pécs szülötte, a városnak adományozta több jelentős művét.

36. A Janus Pannonius utca barokk időkre emlékeztető házai számos kulturális és tudományos szervezetnek adnak otthont. A METESZ és a TIT épületében tekinthető meg az értékes Csontváry-kiállítás.

37. A pezsgő kulturális élet egyik kiinduló pontja a Városi „Doktor Sándor” Művelődési Központ. Próbák-tól hangos termeiben készülődik fellépéseire az országosan ismert népitánc-csoport, az énekkar és a gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt kedves élményt nyújtó Bóbita bábegyüttes (képünkön).

38. Említsünk meg néhányat a város művészeti életét formáló képzőművészek közül is. Pécssett született és alkotott Madarász Viktor, a szobrász Bartalits Mihály. Itt született a Kossuth-szobrok neves alkotója Horvay János is. A képen Martyn Ferenc festőművész otthonában.

39. A havihegyi fogadalmi kápolnát 1698-ban, a pestisjárvány elmúltával építették, mégpedig úgy, hogy köveit a város lakói egyenként hordták fel a 250 m-es dombra. A templom melletti Pieta szobor Bartalits Mihály, a horganyfeszület Kis György műve.

40. A pécsiek kedvenc kirándulóhelye a Tettye. Az itt található romok Szakmáry György püspök 1510 körül épített nyári palotájának maradványai. A török időkben az épület derviskolostor volt.

41. A Mecsek város feletti karéjára felkúszó szerpentin egyik kanyarulatában, azon a ponton, ahol még közelebb, de már egységes a madártávlati városkép, Makrisz Agamemnon Felszabadulási emlékműve áll.

42. A város lakói közül minden ötödik diák, egyetemen vagy főiskolán tanul. Az Orvostudományin, a Jögin, a Közgazdasági, vagy a Pollack Műszaki Főisko-

lán. — Képünkön a Tanárképző Főiskola Központi épülete látható.

43. A város rohamos fejlődését jelzik a gombamódra szaporodó, a központi városrészeket övező lakótelepek. A korszerű elvekkel, elrendezésekkel kialakított városnegyedek a vidékről betelepült családok gondjain is segítenek.

44. Pécs nyugati részén, az egykori repülőtéren kezdtek meg 1954-ben az Újmecsekalji városrész építését. Az uránbányászok városa után a legkorszerűbb a Siklós felé vezető út menti, tegnap még kukoricatáblákat ringató földből növő Lvov kertváros lesz.

45. A városrendezés szükségessé teszi a kommunális ellátás fejlesztését is. A belváros apró, földszintes házainak helyét modern üzletközpontok, szolgáltatóházak foglalják el. Az 1976-ban megnyílt Kossuth téri Konzum Áruház is az ellátás javítását szolgálja.

46. A régi városfal tövében, a Jakováli Hasszán dzsá-mival szemben adták át a város legmodernebb szállodáját, a Hotel Pannóniát. A minden igényt kielégítő, korszerű szálló a megnövekedett idegenforgalom gondjain enyhít.

47. A város és a környék lakóinak, de még a messziről érkezett vendégeknek is különös élményt nyújt a minden hónap első vasárnapján tartott vásár forgataga. Visító malactól a kézzel vájt teknőig, a sokác ingektől a modern autómárkákig bő a választék.

48. Pécs felett, a Misina erdőkoszorúta tisztásából karcsún emelkedik a tévétorony-kilátó, jelképezve a kétezer éves város szüntelen fejlődését.

49. Alkonyati hangulatban búcsúzunk a festői Me-
csekalji várostól.

50. Vége

